

سوال

شیوخ بزرگوار؛ من روزانه پنجاه تا صد بار و یا بیشتر بر حسب شرایط بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - درود می‌فرستم و می‌گویم: **اللهم صل علی محمد و آل محمد**. اما برخی به من گفتند که درود من بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - ناقص است؛ آیا ممکن است بهترین روش برای درود فرستادن بر سرور خلق را به من یاد دهید، و آیا واقعا این روش درود ناقص است؟ و جزاکم الله خیرا

پاسخ مفصل

الحمد لله.

درود بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - از جمله عوامل بزرگ نزدیکی به خداوند و از طاعات بس والا و گرامی است که شریعت آن را پسندیده، و از دعاهای بسیار سودمند برای بنده در دنیا و آخرت او، و از لوازم و عوامل تکمیل محبت شخص نسبت به پیامبر - صلی الله علیه وسلم - و بزرگداشت و توقیر و ادای حق ایشان است.

اما درباره‌ی بهترین روش درود بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - صیغه‌های درود صحیحی وارد شده که می‌توانید در کتاب **صفة صلاة النبی صلی الله علیه وسلم** (روش نماز پیامبر صلی الله علیه وسلم) اثر علامه آل‌بانی رحمه الله از آن اطلاع یابید.

از جمله صحیح‌ترین صیغه‌های درود و مشهورترین آن دو روشی است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در پاسخ به یاران‌شان درباره‌ی روش درود بیان نمودند:

صیغه‌ی نخست: **اللهم صل علی محمد و علی آل محمد، كما صلیت علی ابراهیم و علی آل ابراهیم؛ إنک حمیدٌ مجید. اللهم بارک علی محمد و علی آل محمد، كما بارکت علی ابراهیم و علی آل ابراهیم؛ إنک حمیدٌ مجید** به روایت بخاری (۳۳۷۰) و مسلم (۴۰۶) از کعب بن عُجره - رضی الله عنه ..

صیغه‌ی دوم: **اللهم صل علی محمد و أزواجه و ذریته، كما صلیت علی آل ابراهیم، و بارک علی محمد و أزواجه و ذریته، كما بارکت علی آل ابراهیم؛ إنک حمیدٌ مجید** به روایت بخاری (۳۳۶۹) و مسلم (۴۰۷) از حدیث ابی حمید ساعدی - رضی الله عنه .. و ایشان - صلی الله علیه وسلم - جز بهترین و برترین روش‌ها را انتخاب نمی‌کنند.

مراجعه نمایید به **روضه الطالبین** نووی (۱۱ / ۶۶) و **فتح الباری** ابن حجر (۱۱ / ۱۶۶) و **صفة صلاة النبی صلی الله علیه**

وسلم آلبانی (۱۷۵) و الموسوعة الفقهية الكويتية (۲۷/۹۷).

بهتر آن است که انسان گاه به گاه یکی از این صیغه‌ها را به کار ببرد تا تابع [همه‌ی] سنت و شریعت باشد و به سبب مداومت بر یکی از روش‌های صلوات دیگر روش‌های ثابت در سنت ترک نشود. و همینطور به سبب فواید بسیاری که در صورت مداومت بر تنها یکی از صیغه‌های ذکر از دست خواهد رفت.

اما باید مواظب این بود که ترکیب صیغه‌های گوناگون و به وجود آوردن یک روش خاص صلوات از جمع میان روش‌هایی که در سنت وارد شده مشروع نیست بلکه چنانکه علما تقریر نموده‌اند مخالف سنت است.

مراجعه نمایید به **مجموع الفتاوی** ابن تیمیه (۲۲/۳۳۵ - ۴۵۸، ۲۴/۲۴۲ - ۲۴۷) و **جلاء الأفهام** ابن قیم (۳۷۳) و **قواعد ابن رجب** (۱۴) و **الشرح الممتع** ابن عثیمین (۲/۵۶ - ۶۵، ۳/۲۹ - ۹۸).

همه‌ی این‌ها برای درود بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - پس از تشهد در نماز است.

اما این روش درود شما بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - با این صیغه که **اللهم صلّ علی محمد و آل محمد** در خارج از نماز؛ اگر منظور دوست شما این است که این روش نسبت به روش وارد شده در سنت ناقص است، حرف او درست است، اما اگر منظورش این است که این صیغه فایده‌ای ندارد و به عنوان درود به حساب نمی‌آید، چنین نیست؛ بلکه این نیز درود بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - است و صیغه‌ی آن صحیح و مطلب را ادا می‌کند و اهل علم از گذشته تا کنون چنین درود فرستاده‌اند که **اللهم صلّ علی محمد یا صلی الله علیه وسلم** و مانند آن، پس مساله ان شاءالله فراخ است و آسان.

حافظ ابن حجر نیز در **فتح الباری** (۱۱/۱۶۶) به طور واضح به این مساله اشاره نموده و بیان کرده که بر اساس رای جمهور علما هر لفظی که معنای درود را برساند درود به حساب می‌آید؛ اما در داخل نماز باید به همان صیغه‌ی وارد شده در حدیث اکتفا نمود و بنا بر احتیاط نسبت به سنت و دین و پیروی از آنچه از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - نقل شده چیزی از آن کم نکرد.

مساله‌ی دیگری که در این صیغه‌ی شما وجود دارد این است که صرفاً شامل درود است و بدون سلام، حال آنکه الله سبحانه و تعالی به ما امر نموده تا بر ایشان هم درود و هم سلام بفرستیم، چنانکه می‌فرماید:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا [احزاب: ۵۶]

(همانا الله و ملائکه‌ی او بر پیامبر درود می‌فرستند. ای کسانی که ایمان آورده‌اید [شما نیز] بر او درود و سلام فرستید).

علما نیز بیان نموده‌اند که مکروه است شخص همیشه در صلواتش صرفاً درود را بدون سلام ذکر نماید یا سلام را بدون درود بگوید. اما اگر هر دو را به زبان آورد، یا گاه صرفاً درود و گاه فقط سلام را بگوید در این صورت به این آیه عمل کرده

است... و الله اعلم. مراجعه نماييد به: فتح الباری (۱۶۷ / ۱۱).